

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2005 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta: Kestävän kehityksen teknologioiden edistäminen: Ympäristöteknologioita koskeva Euroopan unionin toimintasuunnitelma

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 4 päivänä toukokuuta 2005 lähettänyt jatkokirjelmän 1. YM 29.4.2005 asiassa E 7/2004 vp valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta: Kestävän kehityksen teknologioiden edistäminen: Ympäristöteknologioita koskeva Euroopan unionin toimintasuunnitelma talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Mirja Kosonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylitarkastaja Merja Saarnilehto, ympäristöministeriö
- teknologiajohtaja Martti Äijälä, Teknologian kehittämiskeskus TEKES.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Tiedonanto

Ympäristöteknologian toimintasuunnitelman täytäntöönpano on komission näkemyksen mukaan käynnistynyt hyvin ensimmäisenä toimintavuotenaan. EU:n tutkimuksen ja kehityksen puiteohjelmassa ympäristöteknologialle on annettu aiempaa suurempi painoarvo. Myös uusia ekoinnovaatioiden kannalta merkittäviä tutkimusyhteisöjä on perustettu. Ympäristöteknologioiden verifiointiin tarkoitetun eurooppalaisen testausverkoston toteutus on käynnistynyt.

Ympäristöteknologian käyttöönoton edistäminen on ollut vahvasti mukana yhteisön uuden rahoituskehityksen valmistelussa. Suunnitelma-kaudella 2007—2013 kestävän teknologian investointeja on tarkoitus tukea varsinkin alueel-

lisesti koheesiopolitiikan ja siihen liittyvien rakennerahastojen kautta. Myös uuteen kilpailukykyä ja innovaatioita koskevaan puiteohjelmaan (CIP) on tarkoitus sisällyttää ympäristöteknologian rahoitusta siten, että ohjelmasta rahoitettaisiin erityisesti ns. demonstraatiovaiheen hankkeita.

Euroopan investointipankkiin on perustettu uusi merkittävä (500 milj. euroa) rahoitusväline EU:n sisäiseen päästökauppaan liittyvien yksityisten investointien rahoittamiseksi. Vuoden 2006 aikana käynnistyneen myös uusiutuvien energialähteiden käyttöön ja energiasäästöön liittyvien investointien kansainvälinen riskirahoitusohjelma, jossa EIP toimii neuvonantajana ja mahdollisesti sijoittajan roolissa.

Ympäristöperusteisiin julkisiin hankintoihin, ympäristötekniikan standardisointiin ja ympäristön kannalta haitallisiin tukiin liittyvät keskeiset tiedonannot ja ohjeistot ovat valmistuneet. Erityisesti vihreiden julkisten hankintojen osalta kyseisen ohjeiston on tarkoitus tukea kansallisten toimintaohjelmien pikaista laadintaa.

Lisäksi alkuvuodesta 2005 komissio on yhdessä eräiden jäsenmaiden (Iso-Britannia, Ruotsi) kanssa käynnistänyt hankkeen ympäristöön liittyvien ns. suorituskykytavoitteiden asettamisesta ympäristön kannalta keskeisille tuotteille, palveluille ja prosesseille.

Väliraportissa komissio kuitenkin korostaa tarvetta toimintaohjelman täytäntöönpanon tehostamiseen sen tavoitteena olevien huomattavien ympäristö- ja kilpailukykyvaikutusten aikaansaamiseksi. Erityistä huomiota tullaan jatkossa kiinnittämään rahoitusvälineiden käyttöön, suorituskykytavoitteiden kehittämiseen ja testausjärjestelmiin. Tarkastelun kohteeksi tulevat myös valtiontukisäännöt ja markkinoiden kehittyminen kuvaavat indikaattorit.

Edellä mainittujen painotusten lisäksi komission taholta kiinnitetään entistä laajempaa huomiota ympäristötekniikan toimintasuunnitelman kansalliseen täytäntöönpanoon. Kansalliset aloitteet, ohjelmat ja kokemukset tulisi saada laajasti käyttöön toimintaohjelman täytäntöönpanossa myös yhteisötasolla. Komissio kehottaaakin jäsenmaita laatimaan kansalliset etene-

missuunnitelmat vuoden 2005 loppuun mennessä. Samoin jäsenmaiden tulee laatia kansalliset ympäristöystävällisiä julkisia hankintoja koskevat toimintaohjelmat.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen, että ympäristötekniikan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa tulee vauhdittaa. Kuluneen ensimmäisen vuoden aikana täytäntöönpano on edennyt sinänsä hyvin, mutta toimintaohjelman haastavien ympäristö- ja kilpailukykytavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimenpiteitä.

Valtioneuvosto kannattaa ympäristötekniikan käyttöönottoa edistävien rahoitusvälineiden perustamista yhteisötasolla. Samalla korostamme tarvetta tukea edistyneen ympäristötekniikan käyttöönottoa myös esimerkiksi suorituskykytavoitteita kehittämällä, kuitenkin vapaaehtoisuuden pohjalta.

Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen jäsenmaiden keskeisestä roolista ja merkityksestä toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa. Kannatamme komission ehdottamien kansallisten ETAP (Environmental Technologies Action Plan) -etenemissuunnitelmien käyttöönottoa sekä vihreitä julkisia hankintoja koskevien kansallisten toimintaohjelmien laatimista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristötekniikan toimintasuunnitelma tukee yhteisön ympäristö-, kilpailukyky- ja innovaatiotavoitteita. Se on hyvä esimerkki hankkeesta, jossa kestävä kehityksen tavoitteet ja taloudelliset intressit yhdistyvät. Suunnitelman toteutuksessa on ensimmäisenä vuotena edetty, mutta valtioneuvoston tapaan valiokunta katsoo, että tahtia voidaan ja on syytäkin nopeuttaa.

Suomella on merkittävää osaamista ympäristötekniikan alalla. Sektorin piiriin kuuluvien tuotteiden vienti muodostaa jo huomattavan

osan kokonaisviennistämme ja kysyntä on edelleen kovassa kasvussa. Alaa kehitetään voimakkaasti myös valtiovallan toimin. Tältä osin mainittakoon Sitran uusi ympäristöohjelma, jonka tavoitteena on nostaa suomalaisen ympäristötekniikkaan pohjautuvan liiketoiminnan tasoa ja kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla. Tekes on puolestaan jo pitkään panostanut tähän sektoriin. Nykyisellään ympäristötekniikkaan liittyvät hankkeet kattavat noin neljänneksen Teke-

Globaalitasolla Suomi on aktiivisesti tukenut esimerkiksi WTO:n neuvottelukierrokseen liittyviä ympäristöteknologian markkinoillepääsyn helpottamista koskevia neuvotteluja. Komission painottaa tiedonannossaan ympäristöteknologian huomattavaa potentiaalia myös kaupallisessa mielessä, mutta sen paremmin jo tehdyt toimet kuin komission jatkotoimisuunnitelmatkaan eivät tuo tätä selkeästi esille. Yhteisöllä tulisi olla selkeämmät päämäärät globaalimarkkinoiden osalta, ja tämän tulisi näkyä myös tulevassa yhteisön toiminnassa. Tehostamisen varaa on mm. WTO-neuvottelujen osalta, joissa ei pitäisi juuttua teknisiin määrittelykysymyksiin. Markkinoillepääsyn helpottaminen edistää sekä ympäristöteknologian saatavuutta että sen saatavuutta.

Tiedonannossa nousevat vahvasti esille erilaiset rahoitusinstrumentit. Valiokunta pitää niitä tärkeänä osana toimintasuunnitelmaa, mutta ne eivät saa muodostua suunnitelman pääasialliseksi sisällöksi. Erityisesti valiokunta kiinnittää huomiota siihen tapaan, jolla tuki annetaan. Tuesta ei saa muodostua rahoitusautomaattia, joka irrottaa sektorin normaaleista talouselämän lainalaisuuksista. Tuki tulee pitää oikean tasoisena ja rakentaa siten, että se pysyy kannustusta kilpailutekijänä eikä hidasta tai vääristä kilpailua.

Teknologiakehitystä ja kansainvälistä kaupaa hidastava vaikutus voi liittyä myös standar-

dien käyttöön. Asiantuntijakuulemisessa on tähän liittyen nostettu esille muun muassa BAT (Best Available Technology) -menettely, joka saattaa huonosti toteutettuna johtaa kehitystyön sitomiseen jo vanhentuneeseen teknologiaan. Standardeihin liittyy myös merkittäviä kauppapoliittisia kysymyksiä. Kauppakumppanimme voivat pitää niitä protektionistisina kotimarkkinoiden suojainstrumentteina, ja toisaalta ne voivat haitata yhteisöyritysten vientimahdollisuuksia, mikäli standardit eivät ole vientimaassa samat kuin yhteisössä. Periaatteena tuleekin olla pyrkimys mahdollisimman kansainvälisiin standardeihin, vaikka tämä tavoite onkin nopeasti muuttuvalla teknologiasektorilla haasteellinen.

Suomella on erinomaiset mahdollisuudet toimia ympäristöteknologian kehittämisessä EU:n kärkijoukossa. Kansallisten ETAP-etenemissuunnitelmien laadinta antaa hyvän mahdollisuuden hioa kansallista toimintastrategiaamme yhteistyössä viranomaisten, teollisuuden ja tiedeyhteisön kanssa.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa edellä olevin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 25 päivänä toukokuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Jari Leppä /kesk
jäs. Arto Bryggare /sd
Sari Essayah /kd
Reijo Kallio /sd
Esko Kiviranta /kesk
Martti Korhonen /vas

Miapetra Kumpula /sd
Seppo Lahtela /kesk
Klaus Pentti /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Martin Saarikangas /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.